

KÁLNAY ADÉL

A Szörnyszülött

A nap már nem sütött be a fák közé, de a lehullott levelek őrizték a napfény aranyát. A parkban csend volt, olyan csend, mint amelyet emlékeiben az elhagyott szoba őrzött. Ez a némaság kísérte egész életében, s úgy látszott, már sohasem szabadulhat meg tőle. Pedig egyébre sem vágyott soha, mint kapcsolatra, minden élővel és élettelenel. Jól emlékszik rá, milyen keserves volt megértenie, hogy hiába szólongatja a bútorokat és az állatokat az udvarban, egyik sem válaszol. Először azt gondolta, csak vele nem akarnak szóba állni, ahogy anyja és apja sem akartak, aztán rájött, hogy nem tudnak megszólalni. Az egyetlen, aki beszélgetett vele, a nagyanyja volt. Ő is leginkább már csak a betegágyán. Tőle tudott meg magáról, amit megtudott. Hogy miért néz rá utálkozva az apja, és miért sír folyton az anyja. Nagyanyja fájdalmasan őszinte volt. Apád meg van győződve róla, hogy nem az ő gyereke vagy. Szegény anyádnak nemcsak attól kell szenvednie, hogy egy szörnyet szült, hanem, hogy hűségében is kételkednek. Pedig ő tényleg rajongva szerette apádat, ezt mondta, közben csonttá aszalódott kezével simogatta. Ez az érintés azonban nem esett jól neki, úgy érezte, nagyanyja keze iszonyúan nehéz, és édeskés, fojtó szaga volt, akár az egész szobának, ezért elhúzódott és nagyanyja keze lezuhant az ágyra. Élő halott vagyok, fiam, nyögte nagyanyja válaszul rémült tekintetére, élő halott, bizony, ismételte, aztán meredt szemmel nézett, mintha valóban meghalt volna. Akkor sokáig ízlelgette ezt a két szót, néha úgy érezte, érti, máskor pedig nem értette, hisz annyira ellentétesek voltak egymással. Akkor már tudta, mi az, meghalni. Éjszakánként folyton felült az ágyában, s várta, hall-e valamit, ami a halál közeledtét jelzi, de nagyanyja csak nyögdecselelt, horkolt vagy szuszogott, s hiába hangzott mindez igen szörnyen, mégis biztos volt benne, hogy ezek a hangok az élethez tartoznak, s hogy a halálnak egészen más a hangja, s szégyen, nem szégyen, szerette volna már azt is hallani. Látott már elpusztulni állatot és ő maga is tudott ölni, bár nem szívesen tette. Ha szétaposott egy bogarat, férget, undorodva nézte, ahogy összelapul, szétfröccsen. Egyszer tartotta a csirkét, amíg elvágták a nyakát, a vér karjára spriccelt és ő ijedten engedte ki kezéből a vergődő állatot. Amikor a kuttyájuk kiszenvedett, sokáig simogatta, csimbókos bundájára potyogtak könnyei, őt rettenetesen sajnálta. Nagyanyjával kapcsolatban nem érzett ilyesmit, inkább kíváncsiságot, hogyan fog történni, hogyan történik a halál az emberrel. Arról senki nem tudott, mi járt a fejében, mert senki nem beszélt vele, senki nem kérdezte. Anyja, ha szólt is hozzá, folyton elsírta magát, soha meg nem érin-

tette, soha nem mondta azt, fiam, s ő nem is emlékezett igazán, egyáltalán honnan tudja, hogy ez az asszony az anyja. Valószínű, hogy kizárásos alapon jött rá, vagy talán nagyanyja szavaiból. Nem szerette anyját, legalábbis nem érzett semmi olyat, mint amikor a kiskecskét simogatta vagy a kutyát ölelte magához, pedig ezt az érzést nevezte szeretetnek. Sajnálatot azt igen, azt érzett, sajnálta anyját a szomorúságáért, s leginkább azért, mert azzal a rettenetes emberrel kell élnie. Mert azt az embert teljes szívéből gyűlölte. Nagyanyja azt mondta, hogy szép ember, de ő nem látta annak, sőt! Egyébként az emberek közül senkit nem látott szépnek. Szép volt a kiscsibe vagy a ló, és szép volt a katicabogár is meg a lepke, igen, ezek szépségek voltak, szinte valamennyi állat, simogatni lehetett őket, vagy csak úgy nézni, figyelni, de az emberben semmi hasonlót nem talált. Persze nem ismert csupán néhányat, de gondolta, hogy mind ilyen, nem is értette nagyanyját, miért mondja őt olyan csúfnak, no igen, nem volt szép, valóban, de hát mikor egyik ember sem az! Ha pedig nem szép, akkor már mindegy milyen csúnya. Az apja egyszerűen nevetséges volt, ahogy elhitte magáról a szépet. Kedve lett volna azt mondani neki, amikor látta, milyen sokáig nézi magát a nagy előszobai tükörben, nem vagy szép, olyan vagy, mint én, de annyira utálta, hogy őt még megszólítani sem akarta. Azt hiszik, néma vagy, tudod-e, dorgálta a nagyanyja, amikor még nem volt annyira beteg, hogy ágyának dőljön, de én kihallgattalak, amikor a disznókhöz beszéltem, tessék, mondjal legalább anyádnak valamit, ne legyen már annyira elkeseredve, biztatta, de ő csak ingatta a fejét, nem értette, mit változtatna bármin, ha az anyja beszélni hallaná, attól még ugyanúgy hat ujj van a kezén, ajkai és orra ugyanolyan vastagok maradnak, háta görbe és lábai kacskák, szörnyszülött, így mondta a nagyanyja, az apja pedig azt, hogy meg kellett volna fullasztani, amikor megszületett, akár egy kismacska, mindenkinek az lett volna a jó. Ezt is a nagyanyjától hallotta, aki igyekezett mindent átadni, amit hallott, ebben lelte kedvét, mintha örült volna, hogy szenvedni látja. De hát ő nem szenvedett, mert nem érdekelte, mit mondanak rá, az inkább fájt neki, hogy nem tud összebarátkozni a vörös kakassal, amelyik olyan peckesen járkált az udvaron. Hiába volt minden igyekezete, mert az a kakas gonosz volt. Persze ezt csupán utólag látja így, akkor csak tette, amit valami láthatatlan parancsolt neki, valahonnan belülről, s most tudja csak, hogy mindegyik parancs egy-egy gondolat volt, ami ott született a fejében, s irányította minden mozdulatát. Mert már akkor is annyi, de annyi gondolat jött a fejébe, hogy néha fájt tőle a homloka, hiába, ő már csak ilyen, szeretett mindig gondolkozni, képeket látni és emlékezni is, mint most is a vörös kakásra, aki egyszer annyira próbára tette az erejét. A legrosszabb az, hogy a Házban nem voltak igazán állatok, pár mókus meg madarak és egyik sem akarta elfogadni a közelségét. Napok óta szórta a magokat a fa alá, ahol a mókusok tanyáztak, de hiába. Nemhogy akkor nem jöttek le, amikor ő ott volt, de másnap is érintet-

lenül találta az ennivalót. Szétnézett a parkban. A rozsdaszínű fákról itt-ott pörögve hullott le a levél, s erről ismét egy régi emlék jutott eszébe, de érezte már a nyomást a fejében, s tudta, vigyáznia kell, az a sok gondolat nem hagyja békén, hiába. Két keze közé szorította a fejét és igyekezett vissza a Házba. Minél hamarabb oda kellett érnie, ilyenkor gyógyszer kell vagy injekció, akkor a gondolatok abbahagyják egymás taszigálását, elcsitulnak, s várnak szépen a sorukra. Léptei zaját elnyelte az avar, imbolygó alakja többször megtorpant és összeomolni látszott, míg az ajtóhoz ért.

Egy régi kastélyban, gyönyörű helyen működött az otthon, ő csak úgy hívta: a Ház. Elég messze mindentől. Hegyek vették körül, de soha nem mehetek fel a hegyre, és soha nem mehetek be a faluba sem. A park volt az egyetlen kapcsolatuk a külvilággal. Voltak, akiket látogattak, de őt soha. Nem tudta azt sem, él-e még valaki azok közül, akiket ismert, akikhez köze volt. Néha gondolt rájuk, de egyáltalán nem azért, mert hiányoztak neki, hanem mert belőlük álltak az emlékei. Az emlékezésnek mindig rosszullet, injekció lett a vége, s olyankor napokon keresztül sírdogált, ölelgette kis állatkáját, ami valaha talán mackó lehetett. Ezt az egyet nem tudták elvenni, ettől az egytől kapta meg azt a melegséget, ami nélkül élni sem tudott. Nem mintha akart volna élni, ha az élet azt jelentette, hogy mindenki utálja, bántja, kineveti. De volt idő, amikor az élet mást is jelentett, állatokat, jó szagokat, rejtekhelyet, langyos, puha iszapot, ilyenkor jó volt élni nagyon. Mióta mindezt elvették tőle, keservesen érezte magát. Nem volt elég látni, mikor ő érezni akart, bújni, simogatni, szagolni. Érezni tenyerében a toll vagy a szőr simaságát, bőrén az állatok meleg leheletét, beszívni az istálló szagát. Miért nem alszik ez az állatok között, mondta egyszer fanyalogva apja, úgyis olyan trágyszaga van mindig. Az anyja semmit sem szólt erre, ő pedig egy ideig reménykedett, hogy beköltöztetik az istállóba, mert azt nagyon szerette volna. Első emléke úgyis az istállóból való. Nagyanyja kiabál vele, azt mondja, takarodjon azonnal, mert rálép a ló. Nincs elég bajod, azt kiabálja, de ő nem gondolja, hogy veszélyben lenne, s bebújik a legtávolabbi sarokba, leguggol és befogja a fülét. A fülét egyébként gyakran be kellett fognia, mert nehezen viselte a nagy hangot, a veszekedést, márpedig anyja és apja rengeteget veszekedtek, sőt eljött az idő, amikor már verekedtek is. Ha nem tudott kimenekülni a szobából, kénytelen volt végighallgatni őket. Szinte mindig ugyanúgy történt minden. Az apja több napig nem jött haza, s az anyja azzal fogadta, melyik kurvádnál voltál, és vagy a saját haját tépte vagy megpróbált az urának neki ugrani. Ott voltam, ahol jó lenni, kiabálta vissza az apja, ahol nem savanyú pofát látok, ahol nem bámul a képmembe semmilyen szörnyszülőtt. Te csak örülj, hogy nem vágtalak még ki mindkettőtököt meg azt a hallgatózó, vészmadár anyádat! Aztán hogy is tehetnéd, te disznó, mikor itt minden az övé meg az enyém, sírt jajgatva az anyja, inkább te takarodj innen és vissza se gyere, de úgy menjél, ahogy jöttél,

üres kézzel, egy szál ruhában! Kívülről tudott minden mondatot, volt úgy, hogy előre mondta az ágyán kuporogva. Tudta, mikor következnek, az egyszer úgymint elmegyek, meg a dögölnétek már meg végre, tudta, hogy ezután ajtócsapódás következik, s felhangzik anyja kacagáshoz hasonlatos zokogása, előbb hangosan, majd egyre halkabban, s ő leveheti a kezét a füléről, mert aznap már semmi nem fog történni. Nagyanyja is fészkelődni kezd a másik ágyon, eddig moccanás nélkül hallgatózott, most fojtott hangon kezdi mondani a magáét, ő pedig azon töpreng, hogyan lehetne úgy kiosonni a házból, hogy senkivel ne találkozzon, amíg az istállóba ér. Különbözik a rossz emlékek nem fájtak egy cseppet sem. Hanem a jók! Azok mardosták a gyomrát, marokra fogták a szívét. Hogy lehet az, hogy valami nincs, ami jó volt? Ki vette el tőle? Miért van, hogy a fejében megvan, az álmaiban megvan, de hiába nyújtja ki a kezét, semmit nem érint? Ettől szokott dührohámot kapni, ezért nem jött el jószántából otthonról, ezért harapta véresre a kezét rettegésében, amikor megtudta, hogy el akarják vinni. Először térdre esett az istállóban, úgy könyörgött az állatoknak, ne engedjék elvinni, mindegyik kötelékét eloldotta, hátha tesznek valamit érte, de a lelke mélyén tudta, ez lehetetlen, s nem is haragudott rájuk. Aztán arra gondolt, ugyanúgy szenvednek mint ő, akkor könnyeit szétörzsolta csúnya arcán, és azt kiabálta, ne sírjatok, ne sírjatok, s lefeküdt a földre, arcát belenyomta a szétszórt szalmába, belekapaszkodott egy gerendába. Úgy tépték le a kezét, s húzták végig a földön, ki az istállóból, mire fel tudták emelni. Hallotta, hogy valaki azt mondja, miért viszik el a szerencsétlent, nem árt ez az égvilágon senkinek, és másvalaki meg azt, hogy mit akarnak, élete végéig jó sora lesz, meglesz mindene, mi egyéb kéne neki, s akkor rájött, hogy hiába minden, el kell menni, ez már el van döntve, arra is gondolt, ez a halál, nem lenni valahol soha többé. Akkor végre megadta magát, hagyta, hogy bebugyolálják, összekötözzék és betuszkolják az autóba. Már vissza sem nézett, nem kapálózott, csak ordított torkaszakadtából, leginkább azért, hogy ne hallja a felzaklatott állatok hangját, de hiába, ott bógtek, mekegtek, nyerítettek, vonyítottak a fejében még napok múlva is, amikor beinjekciózva, bambán feküdt az ágyához kötözve.

A Házat igen nehezen szokta meg. Folyton eltévedt a folyosókon, sokáig, mielőtt benyitott egy szobába, azt képzelte, az otthoni szobába jut, s teljesen elkeseredett, mikor idegen bútorokat és embereket látott. Bolyongott a Ház körül, kereste az istállót, de nem találta sehol. Csupán két állat volt közel, s távol, egy öreg macska és egy kutya, de egyiket sem lehetett megfogni. A macska elmenekült előle, a kutya pedig neki támadt, egyszer bele is kapott a kezébe. Nem haragudott érte, csak elszomorodott nagyon, sose gondolta volna, hogy egy állat bántani fogja. Később látta, hogy nem egy ember bele-rúgott ezekbe az állatokba, ha csak tehetette. Így már nem csodálkozott, no persze, az embertől ered minden, sejtette volna, elvadították ezt a két szegény

állatot. Próbálta magához szoktatni őket, de annyira bizalmatlanok voltak már, hogy nem sikerült. Akkor megint csak az ő kedves állataira kellett gondolnia, ahogy azokhoz bújni lehetett, ölelni őket! Csak egyetlen kivétel volt, a vörös kakas, amelyik szembeszállt vele, amelyik neki is támadt, és hiába mondogatta magában, hogy nem fél tőle, csak érezte, hogy szűkül a gyomra, szorul el a torka, ha farkaszemet nézett vele. A kakas szigorúan, fejét ide-oda forgatva nézegette őt, hol az egyik szemével, hol a másikkal. Felborzolta tollát, s megindult, szaladt felé néhány lépést, aztán visszafutott, s ismét csak nézegette. Ez a vörös kakas valahogy úgy hatott rá, mintha az apjával állt volna szemben. Voltak visszatérő álmai is ezzel a kakassal. Néha csak úgy méregették egymást, s ő nem mert elmenni mellette, hátha megtámadja, máskor üldözte, s attól kellett rettegnie, hogy mindjárt utoléri. A legijesztőbb az volt, amikor a vörös kakas egy ablakon nézett be hozzá. Ott kuporgott egy sötét szobában, s vacogott a félelemtől s a hidegtől, aztán az ablaknál hirtelen megjelent az a vizsgálódó kakasfej. Megjelent, eltűnt, megjelent, eltűnt. Borzalmas volt. Aztán a végén, amikor már végképp nem bírta elviselni ezt a leskelődést, felkapott egy követ, s teljes erejéből odahajította az ablaküveghez, s ekkor a kakas vérezni kezdett, vörös tollán még vörösebb vér ömlött, a vér teljesen elborította, aztán egy kéz letörölte a vért, s a kakas helyén ott állt az apja, némán, megvetéssel fintorogva. Sok nehéz álma volt, ez volt az egyik legnehezebb. Utána napokig semmi másra nem tudott gondolni, mint erre. Folyton maga előtt látta a homályos ablaküveget, a kakas villogó szemét... Mindig reménykedett, hogy nagyanyja, vagy valaki egy napon majd a vörös kakast fogja levágni ebédre, de hiába reménykedett. A kakas ott sétált peckesen az udvaron, csúnyán megkergette a többi állatot, őt meg továbbra méregette, mintha egyszer harcba akarna szállni vele. Szemét, viselkedését egyre gonoszabbnak látta, s idővel már annyira félt tőle, hogy sosem mert háttal lenni feléje, nagy ívben elkerülte, s még így is ömlött róla a víz, mire elfogadható messzeségbe került. Az istállóban már csak azért is jó volt, mert oda valamiért a vörös kakas nem járt be. Szabadon sétálgatott viszont az udvarnak azon részén, ahol neki át kellett haladnia, ha az istállóba akart jutni. Mindig óriási izgalommal készült erre a pár méterre, mintha legalább a földet kellene megkerülnie. Véresre rágta a száját egy-egy nekigyürkőzésnél, körmeit tenyerébe mélyesztette, s azt mondogatta magában, dögölj meg, dögölj meg, mert a félelme gyűlölet is volt, gondolatok nélküli vak gyűlölet.

Végül a vörös kakasnak csúnya vége lett, valahogy beleesett a szecskázó gépbe, amerre csak néztek, minden vörös volt a vértől, csak úgy, mint álmában, olyan lett az ember arca is, aki a gépet kezelte, káromkodott is, ahogy a torkán kifért, a takarmányt lehetett kidobni. Nagy elégedettséget érzett ekkor, de az udvaron még nagyon sokáig félelemmel közlekedett, mert időről időre a vörös kakast látta feltűnni. Rosszak voltak azok a napjai, amikor eszébe jutott

a vörös kakas. Olyankor szűkölt a félelemtől, úgy érezte, veszélyben van. Dühösen szaladgált le s fel, magában érthetetlenül morogva, majd leguggolt egy sarokban, s öklét arcához nyomva sírni kezdett. Voltak jobb napok is, amikor nem álmodott semmit, amikor egyetlen felkavaró emlék sem jelentkezett. Ezekben a napokon sétálgatott a parkban, órákig állt a fa alatt, ahol a mókusok laknak, megpróbálta lecsalogatni őket. Ilyenkor még mosolyogni is tudott az ebédlőben, segített a konyhán, és engedelmesen bevette a gyógyszereket. Aztán hirtelen megint történt valami, mint minap is! Azt álmodta, hogy nagyanyja ott van a szobában, ott fekszik mellette, de már halott, mégis beszél, vagyis beszélne, mozog a szája, de hang nem jön ki belőle. Ő megpróbál egyre közelebb hajolni, ekkor iszonyú bűzt érez, s végre meghallja, hogy mit mond a nagyanyja. Halottszag, halottszag, ezt ismételteti, aztán később ez lesz belőle, halott vagy, halott vagy. Amikor felébredt, nem tudta eltüntetni agyából a képeket, s egyszeribe rázúdult rengeteg emlék és gondolat, amiket pedig nem is akart gondolni. Az apja, amikor összehajolva indulásra kész! Nagyanyja félholtan könyököl az ágyban, nagyokat nyög, s biztatja őt, menjen, nézze meg, mi van kinn. Ő széket húz az üveges ajtóhoz, onnan les kifelé. Apja és anyja üvöltenek, rángatják egymást, neki úgy tűnik, mintha az anyja lenne az erősebb, de azt nem tudja, éppen elzavarja-e az apját, vagy vissza akarja tartani. Aztán az apja egy jó nagyot taszít az anyján, s kirohan. Akkor látja utoljára. Visszamaszik az ágyba, és hallgatja nagyanyja zihálását, s anyja sírását. Ez az ő megszokott altatója. Jól van, az csak jól van, ha elment az apja, de aztán északa hatalmas csendre ébred, és azonnal tudja, hogy elment a nagyanyja is, tudja, és kíváncsi is nagyon, de nem mer odamenni az ágyához, amíg nem virrad. Akkor nézegeti és csodálkozik. Nagyanyja szeme nyitva, a szája tátva, az ujjai mintha valami láthatatlanba kapaszkodnának. Az anyja este összeszidja, miért nem szólt hamarabb, de ő csak megrántja a vállát, amikor nem látják, hanyatt fekszik, s utánozza a nagyanyját, nézi ugyanúgy a plafont, hátha lát valamit, de semmi nincs ott. Olyan, mintha az anyja is ugyanekkor menne el, pedig ez nem így van, neki most mégis minden egy napra esik. Látja, ahogy anyja szaladgál ide-oda a lakásban, egy férfi van vele, vékony, kicsi, mint egy fiú, egyik lábáról a másikra áll és az óráját nézi folyton. Az anyja kapkod, időnként odaszalad a férfihoz és megcsókolja. Ő, mintha nem is lenne. Itt-ott álldogál, fölöslegesen, senki nem figyel rá, senki nem veszi észre. Legalább is így gondolja. Mikor az anyja indul, azt mondja egy hirtelen felbukkanó asszonynak, tud mindent, szelíd, nem kell félni tőle, csak enni kell adni neki és mosni rá. Sokáig nem is tudja, hogy róla van szó. Az asszony bólogat, s feléje fordítja fejét. Vörös az orra, duzzadt az arca, szája fogatlan, ahogy ránevet. Ettől kezdve az anyját se látja többé. Ott marad a fogatlan asszony. Nem olyan szörnyű, mint először hiszi, nem olyan szörnyű, mert egyáltalán nem törődik vele. Ettől kezdve ott alhat az istállóban, nem kell fürödni, átöltöznie sem

kell. Az asszony mindenén nevet, eléteszi az ételt, de nem nézi, megeszi-e. Néha olyan, mintha sokáig élnének így, néha meg olyan, mintha éppen csak egy-két napig. Aztán egyszer csak jönnek idegen emberek, hogy megvették a házat. A fogatlan szó nélkül csomagol, egyszer szólal meg, azt mondja, hát ezzel mi lesz, és felé mutat. Jó helye lesz, azt felelik neki, jó helye lesz, ne féljen. Ez benne van az árban, hogy ezt elrendezzük. A fogatlan nem fél, nem is szól többet, elmegy. Ezután már mindjárt jönnek érte, húzni, vonni akarják... elviszik őt az állataitól..., a melegtől, a biztonságtól... a legszörnyűbb az, hogy mindig olyan, mintha éppen most történne... s egyik kép a másik után ott tolong a fejében... Szeretné őket leállítani, de nem sikerül... Egyre fájdalmasabb lesz, végül ordítania kell, nincs mese, s szaladni, könyörögni segítségért, hogy a fejében legyen megint csend, mert különben nem is tudja, mit csinál...

Amikor megkapta az injekciót, amitől két-három napot is alszik majd egyfolytában, az egyik ápoló azt mondta, nem lesz ennek jó vége, egyre gyakrabban jönnek rá ezek a rohamok, s egyre erősebben. A másik meg azt, hogy szólni kéne az orvosnak. Közben az egyik azt gondolta, hiába, legföljebb erősebb gyógyszert kap, más segítség úgyszincs. A másik pedig azt, hogy ő bizony megbolondulna, ha be lenne zárva, akármilyen szép hely legyen is, úgyhogy nem is csodálja ezt a szerencsétlent. Aztán már nem gondoltak róla semmi többet. Behúzták a függönyt, felkapcsolták az őrzőlámpát, és kimentek a szobából.

Esteledett. Kinn a parkban két mókus egyre bátrabban kotort a fa körül, az avarban. Fürgén szedegették a magokat, s nagyokat roppantottak fogukkal az őszi csendességben.